

Opas vastuullisiin ja laadukkaisiin tekstiilihankintoihin

23.11.2023

Jenni Rovio, Susanna Suomalainen
& Suvi Salmela, Motiva Services Oy

SUOMEN
TEKSTIILI
& MUOTI

Sisällysluettelo

1	<u>Johdanto</u>	<u>3</u>	4	<u>Ympäristö- ja hiilijalanjälki sekä elinkaarikustannuslaskenta</u>	<u>24</u>
2	<u>Tekstiilien julkinen hankinta</u>	<u>7</u>	5	<u>Liitteet</u>	<u>27</u>
3	<u>Vaikuttaminen hankinnoilla</u>	<u>12</u>	6	<u>Lähteet ja lisätiedot</u>	<u>30</u>

1. Johdanto

Johdatus vastuullisten ja laadukkaiden tekstiilihankintojen oppaaseen

Tämä opas on tuotettu julkisille hankkijoille Suomen Tekstiili ja Muoti ry:n toimeksiantona. Opas auttaa julkisia hankkijoita suunnittelemaan ja tekemään vastuullisempia ja laadukkaita tekstiilihankintoja. Oppaassa keskitytään tavarahankintoihin ja siitä löytyy malliesimerkkejä vastuullisista tekstiilihankinnoista. Oppaasta saat vinkkejä myös innovatiivisten tekstiilihankintojen tekemiseen.

Hankintalaki kannustaa vastuullisuuden huomiointiin

Hankintalaki ohjaa julkisten varojen käyttöä. Se edistää ja mahdollistaa laadukkaiden, innovatiivisten ja vastuullisten hankintojen tekemistä. Julkisille hankinnoille on asetettu suuria yhteiskunnallisia odotuksia ja tavoitteita esimerkiksi elinvoiman ja kestävän kehityksen edistämiseksi hankinnoissa. Nykyisellään hankintalaki mahdollistaa vastuulliset hankinnat mm. sallimalla ympäristömerkkien vaatimisen kilpailutuksissa. Hankintayksikkö voi esimerkiksi asettaa ympäristönäkökohdat kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteiksi.

Tekstiilejä ostetaan lähes 500 miljoonalla vuosittain

Vuonna 2022 Suomen julkinen sektori julkaisi tekstiilialan tuotteisiin ja palveluihin liittyviä hankintailmoituksia yhteensä 481,7 miljoonan euron arvosta (Hansel 2023). Julkisella hankkijalla on siten merkittävä mahdollisuus edistää hankinnoilla tekstiilien vastuullista, kiertotalouden mukaista tuotantoa sekä hyvää laatua. Julkinen hankkija voi toimia suunnannäyttäjänä yksityiselle sektorille. Muutos mahdollistetaan tilaajien ja toimittajien välisellä yhteistyöllä ja olennaisten näkökohtien huomioimisella.

Seuraaville sivuille on avattu hankintatermejä sekä lisätietoa keskeisimmistä vastuullisuushaasteista.

Hankintatermit

Vastuullinen hankinta: Vastuulliset julkiset hankinnat tarkoittavat hankintoja, joissa otetaan huomioon ympäristö, sosiaaliset näkökohdat ja taloudellisuus. Parhaimmillaan hankintaprosessiin liitetään vastuullisuustavoitteita, -vaatimuksia ja -kriteerejä, minkä tuloksena saadaan tavaroita ja palveluja, jotka kuormittavat vähemmän ympäristöä, edistävät sosiaalista hyvinvointia ja säästävät rahaa elinkaarensa aikana.

Vähähiilinen hankinta: Tuotteen tai palvelun koko elinkaarenaikaiset kasvihuonekaasupäästöt on otettu hankinnassa huomioon ja niille on asetettu vaatimuksia ja/tai vertailukriteerejä. Suunnittelun työvälineenä voidaan hyödyntää mm. hiilijalanjäljen laskentaa vaikuttavimpien päästökohteiden paikantamisessa.

Kiertotaloushankinnassa ostetaan vähemmän, laadukkaampaa, pitkäikäisempää ja huolehditaan oikeanlaisesta kierrättämisestä ja uudelleenkäytöstä.

Innovatiivinen hankinta tarkoittaa uuden tai merkittävästi parannetun tuotteen tai palvelun hankintaa, jolla parannetaan julkisten palveluiden tuottavuutta, laatua, kestävyttä ja vaikuttavuutta. Innovaatio voi kohdistua tuotteeseen tai palveluun, prosessiin tai tapaan tehdä hankinta. Hankinnan kohteena ovat tulokset, vaikuttavuus, suorituskyky, laatu ja toiminnalliset vaatimukset, mutta toteutustapaa ei ole määritelty, jolloin innovaatioille jätetään tilaa.

Vaikuttavuusperusteinen hankinta: Hankinta, jossa suoritteiden sijaan (kokonaisuudessaan tai osittain) ostetaan vaikutuksia ja jossa tilaaja määrittelee haluamansa lopputuloksen, ei sen tuottamisen tapaa. Maksu on sidottu todennetusti vaikutuksiin eli tilaajan etukäteen määrittelemien tulosten aikaansaamiseen.

Tekstiilialan merkittävimmät vastuullisuushaasteet

Riskimaissa esiintyy edelleen sosiaalisen vastuun haasteita, joita ovat mm. työntekijöiden puutteelliset oikeudet, alipalkkaus, pakko- ja lapsityövoima sekä työntekijöiden terveys- ja turvallisuushat (Ellen MacArthur Foundation 2017)

Tekstiiliala on merkittävä ilmastopäästöjen aiheuttaja. Yhden tekstiilitonnin tuotannossa syntyy n. 15–35 tCO₂e. (EEA 2023a)

Tekstiileiden tuotantovaiheessa kuluetaan paljon vettä. Maailman tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa käytettiin arviolta 79 miljardia kuutiometriä vettä vuonna 2015, kun koko EU:n talouden tarpeet olivat 266 miljardia kuutiometriä vuonna 2017. (Euroopan parlamentti 2020)

Ala tuottaa globaalisti yli 92 miljoonaa tonnia tekstiilijätettä vuodessa, josta keskimäärin vain 1% päätyy kierrätettäväksi takaisin tekstiilituotteiksi (EPRS 2022). Suomessa poistotekstiiliä syntyy vuosittain 70–100 milj. kiloa, josta n. 80 % päätyy energiantuotannon raaka-aineeksi (Gaia ja STJM 2020)

Synteettisten tekstiilien pesemisestä irtoavaa mikromuovia päätyy maailman meriekosysteemeihin 200 000–500 000 tonnia vuosittain (EEA ETC/CE 2022)

Tekstiilien valmistuksessa käytetään yli 3 500 kemikaalia, joista 750 ainetta on luokiteltu terveydelle ja 440 ympäristölle vaarallisiksi (EEA 2023a)

Kuitutuotanto tai kuitueläinten kasvataminen vie maa-alaa ja yksipuolistaa elinympäristöjä. Vaikka vain 2,4 % maailman viljelykelpoisesta maasta käytetään puuvillan viljelyyn, siinä käytetään enemmän hyönteismyrkkyjä kuin missään viljassa (22,5 %). (McKinsey & Company 2020)

Tekstiilikuitujen tuotanto on yli tuplaantunut viimeisen 20 vuoden aikana. Vuonna 2021 globaali tekstiilikuitujen tuotanto oli 113 milj. tonnia. Tästä vain 8,5 % oli kierrätyskuitua ja siitä suurin osa muovipulloista peräisin olevaa kierrätettyä polyesterikuitua. (Textile Exchange 2022)

2. Tekstiilien julkinen hankinta

Hyvä hankintajohtaminen vie strategiat käytäntöön

Vastuullisuus tulee huomioida hankinnoissa

Hankintalaki mahdollistaa laadun, vastuullisuuden ja ympäristövaikutusten huomioinnin ja vertailun julkisissa hankinnoissa.

Vuonna 2020 julkaistu [kansallinen julkisten hankintojen strategia](#), kannustaa ja edellyttää hankintayksiköitä huomioimaan hankinnoissa vastuullisuuden ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden.

Strategia ohjaa valintoja ja hankinnan vaatimuksia

Moni kunta ja julkinen organisaatio on asettanut strategisia tavoitteita mm. hiilijalanjäljen pienentämiseen, kiertotalouden edistämiseen, jätteiden vähentämiseen ja luonnon monimuotoisuuden huomiointiin.

Näiden tavoitteiden toteutumista voidaan edistää myös tekstiilihankinnoissa.

Strategia antaa hankkijalle mandaatin ja veloitteen asettaa tekstiilihankinnoille strategian mukaisia vastuullisuusvaatimuksia.

Seuraa hankintojen vaikutuksia systemaattisesti

Aseta strategisille tavoitteille mittarit, jotta voit seurata niiden etenemistä hankinnoissa.

Jos tavoitteena on uusio- ja/tai kierrätysmateriaalien/kuitujen lisääminen tai tuotteiden käyttöiän pidentäminen, seuraa, miten nämä tavoitteet sopimuskaudella toteutuvat.

Hyödynnä HILMAsta saatavaa dataa vastuullisten ja innovatiivisten hankintojen tavoitteiden toteutumisen seurannassa ja oman organisaation tekstiilihankintojen kehittymisen seurannassa.

Kriteeripankista löydät kriteereitä vastuullisiin hankintoihin

Motivan ja KEINO-osaamiskeskuksen tarjoama maksuton www.kriteeripankki.fi on kaikille avoin palvelu. Palvelusta voit hakea vastuullisuuskriteereitä julkisiin hankintoihin. Voit suodattaa kriteereitä hankintakategorian ja vastuullisuustavoitteen perusteella. Käytössä on lisäksi vapaasanahaku.

KRITEERISTÄ LÖYTYVÄT TIEDOT:

- > Kriteerin taso: edelläkävijä vs. perustaso
- > Kopioitava kriteeriteksti
- > Todentamistapa
- > Perustelut, mihin vaatimus vaikuttaa tai miksi se on hyödyllinen

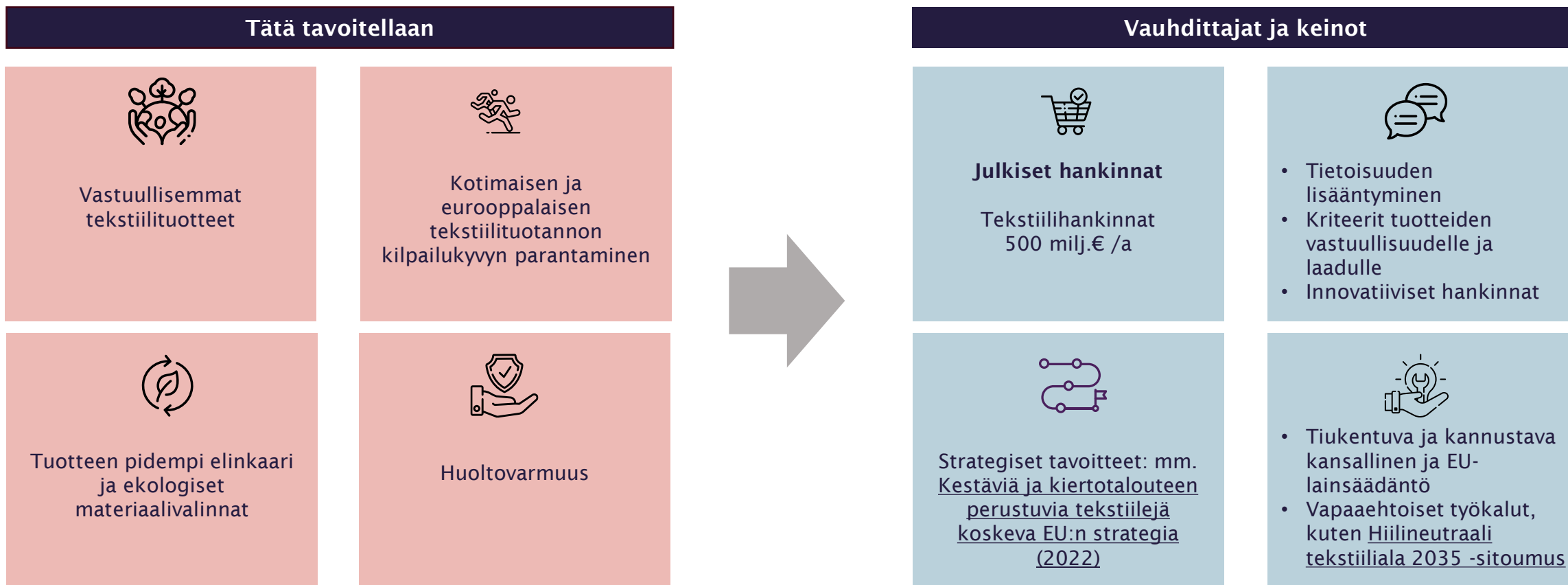

KRITEERIPANKIN KRITEERIT OVAT:

- > Markkinatilannetta vastaavia eli kriteerit täyttäviä tuotteita/palveluita on saatavilla
- > Markkinaa kannustavia
- > Hankintalain mukaisia eli syrjimättömiä, todennettavia, vertailukelpoisia ja hankinnan kohteeseen liittyviä

Kriteeripankissa julkaistaan päivitetyt **vastuullisuuskriteerit työvaatehankintoihin** sekä green deal -sopimusyhteistyössä kehitetyt **haitallisten aineiden vähentämiseen ohjaavat kriteerit tekstiilihankinnoille**.

Julkisilla hankinnoilla on merkittävä rooli tekstiiliteollisuuden kestävyysmurroksen vahvistamisessa ja huoltovarmuuden turvaamisessa

Julkisella hankkijalla on suuren hankintavolyymin vuoksi merkittävä mahdollisuus edistää hankinnoilla tekstiilien vastuullista, kiertotalouden mukaista tuotantoa sekä hyvää laatua. Näillä vaatimuksilla julkinen hankkija tukee myös kotimaisen ja eurooppalaisen tekstiilituotannon kilpailukykyä. Kotimainen ja eurooppalainen tekstiilituotanto on myös tärkeä edellytys huoltovarmuudelle, sillä suurin osa tekstiileistä tuotetaan tällä hetkellä Aasiassa. Huoltovarmuuskulmasta kriittisiä tekstiilejä ovat mm. terveydenhuollon hygieniatekstiilit, työvaatteet sekä puolustusvoimien ja pelastusviranomaisten varusteet.

Hankkijan on hyvä olla tietoinen ehdotetusta EU-säätelystä

Säädös	Mitä säädös muuttaa? Mitä tavoitellaan?
Asetusehdotus kestävien tuotteiden ekologisesta suunnittelusta (ekosuunnitteluasetus)	Asetusehdotus tulee korvaamaan nykyisen ekosuunnitteludirektiivin (2009/125/EY). Ehdotus sisältää vaatimuksia tuotteen kestävydestä koko elinkaaren osalta mm. korjattavuuden, uudelleen käytettävyyden ja kierrätettävyyden sekä kierrätysmateriaalien käytön osalta. Tuotteille tulisi digitaalinen tuotepassi. Tekstiilien ja vaatteiden hävittämistä koskisi suora kielto. Julkisille hankinnoille tulisi pakollinen kriteeristö. (Euroopan komissio 2022a)
Tekstiilimerkintäasetuksen (EU 1007/2011) tarkistaminen	Tekstiilimerkintöjä koskevia EU:n sääntöjä tarkistetaan ottamalla käyttöön tekstiilien ja vastaavien tuotteiden fyysisiä ja digitaalisia merkintöjä koskevat kattavat vaatimukset. Sillä puututaan nykyisten sääntöjen puutteisiin ja jäsenvaltioiden erilaisiin merkintävaatimuksiin. Tarkistamisprosessi johtanee tekstiilimerkintäasetuksen päivittämiseen. (Euroopan komissio 2023a)
REACH-asetusta (EY 1907/2006) ja biosidivalmisteista annettua asetusta (EU 528/2012) koskevat päivitykset	EU:n kemikaalilainsäädäntö rajoittaa monien terveydelle ja ympäristölle vaarallisten aineiden käyttöä ja markkinoille saattamista tekstiilituotteissa, nahkatuotteissa ja jalkineissa. REACH-asetuksella on rajoitettu useiden aineiden pitoisuuksia esimerkiksi suoraan ihokontaktiin tarkoitetuissa tuotteissa. Tekstiilien, nahkatuotteiden tai jalkineiden, jotka on käsitelty biosidivalmisteella (esimerkiksi homeenestoaine), tulee täyttää biosidiasetuksen vaatimukset. Euroopan kemikaalivirasto ECHA:n ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukesin sivuilta löytyvät asetuksia koskevat päivitykset ja uudet rajoitukset.
Jätedirektiivin ((EU) 2018/851) velvoite tekstiilijätteen erilliskeräykseen ja ehdotus laajennetusta tuottajavastuusta	Tekstiilijätejakeiden keräämisen ja lajittelun edistämiseksi kaikkien jäsenmaiden tulee jätedirektiivin mukaisesti aloittaa tekstiilijätteen erilliskeräys viimeistään 1.1.2025. Suomessa erilliskeräys alkoi 1.1.2023. Jätedirektiiviä on täydennetty komission ehdotuksella, jolla saatettaisiin voimaan yhtenäiset laajennetun tuottajavastuun säännökset tekstiilien valmistajille ja maahantuojille koskien tekstiilituotteiden koko elinkaarta. Tuottajavastuu koskisi kotitalouksien vaatteita, asusteita ja jalkineita kaikkialla Euroopassa. (Euroopan komissio 2023b)
Ehdotus jätteensiirtoa koskevien asetusten ((EU) N:o 1257/2013, (EU) 2020/1056) päivittämiseksi	Asetusehdotuksessa tekstiilijätteen siirto sallittaisiin vain, jos on takeet siitä, että siinä noudatetaan ympäristön kannalta hyväksyttävää lähestymistapaa. Jätteen siirron kieltämisellä esim. kolmansiin maihin varmistetaan, että tekstiilijätettä riittää raaka-aineeksi. (Euroopan komissio 2021)
Ehdotus direktiiviksi yritysten asianmukaisesta huolellisuusvelvollisuudesta (yritysvastuudirektiivi)	Direktiiviehdotuksen mukaan sääntelyn alaisuuteen kuuluvien yritysten on hallinnossaan huomioitava huolellisuusvelvoite. Lisäksi yritysten on arvioitava ja tarkkailtava ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia koko arvoketjussa, joka sisältää tavarantoimittajat, kuljetuksen, jakelun, varastoinnin myynnin ja jätteiden hallinnan. (Euroopan parlamentti 2023a)
Asetusehdotus pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kieltämisestä unionin markkinoilla (pakkotyöasetus)	Asetusehdotuksen tavoitteena on poistaa kaikki pakkotyöllä valmistetut tuotteet EU:n markkinoilta riippumatta siitä, missä ne on valmistettu. Kieltoa sovellettaisiin kotimaisiin tuotteisiin, vientiin sekä tuontiin. (Euroopan parlamentti 2022c)

3. Vaikuttaminen hankinnoilla

Vaikuttamisen paikat hankintaprosessissa

Tarpeen määrittely

Pohdi ja selvitä

- > Tarvitseeko tehdä hankintaa vai löytyykö organisaatiosta jo tuotteita, jolla tarve voidaan täyttää?
- > Millaisia tarpeita loppukäyttäjällä on ja/tai miten loppukäyttäjät osallistetaan hankintaan?
- > Mitä laatuvaatimuksia tuotteessa tulisi painottaa? Olisiko tekstiilien monikäyttöisyys mahdollista, tai kierrätysmateriaalien käyttö?
- > Ostetaanko vai vuokrataanko tekstiilit?
- > Hankitaanko kertakäyttötekstiilejä vai useampaan kertaan käytettäviä tekstiilejä?
- > Hankitaanko käytettyjä vai uusia tekstiilejä?
- > Huomioi EU-ohjaus mm. Vihreän kehityksen ohjelman toteuttamista edistävä sääntely.

Hankinnan suunnittelu

Tee markkinakartoitus. Tietoja joita on hyvä selvittää:

- > Vastuullisuussertifioitujen materiaalien saatavuus
- > Vaihtoehtoisten ja/tai uusiokuitujen saatavuus/käyttö
- > Tuotteen ja materiaalin alkuperätiedot
- > Kierrätyskuitujen/-materiaalien osuus
- > Tuotannossa käytettävien kemikaalien, energian ja veden käytön hallinta
- > Tekstiilien käyttökestävyyteen, kuten korjattavuuteen, liittyvät ominaisuudet
- > Logojen irrotettavuus
- > Värivalintojen ja tuotteiden käsittelyjen ympäristövaikutukset. Esim. palonsuojaus.
- > Käytöstä poistamisen mahdollisuudet (voidaanko tekstiilit kierrättää). [Kts. liite 1](#)

Kilpailutus

Valitse strategianne mukaiset vaatimukset

- > Valitse sopiva hankintatapa
- > Hyödynnä vastuullisuus- ja kiertotalousasiantuntijoita. Mahdollisuuksien mukaan osallista käyttäjiä. Kysy neuvoa: www.hankintakeino.fi
- > Hyödynnä ensisijaisesti vähimmäisvaatimuksia. Lisäpisteitä tavanomaista kunnianhimoisempiin tavoitteisiin sitoutumisesta.
- > Valitse hankintaan soveltuvat vastuullisuuskriteerit markkinavuoropuhelun perusteella.
- > Vaatimuksenmukaisuuden todentamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota, kuten auditointijärjestelmät, Code of Conduct, EPD-seloste, standardit, I-typin ympäristösertifikaatit, DoC-dokumentit, testiraportit jne.
- > Vastuullisuusväittämän validointi
- > Vastuullisuuskriteereitä löydät: www.kriteeripankki.fi

Sopimuksen seuranta

Seuraa systemaattisesti

- > Laadi sopimusluonnos, jossa on selkeät seurannan ja raportoinnin tavat ja mittarit sekä bonukset ja sanktiot.
- > Resursoi riittävästi laadunvalvontaan ja laadun kehittämiseen, sopimuseurantaan ja sopimuskauden aikaiseen yhteistyöhön.
- > Todentamiseen liittyvät dokumentit pyydetään ennen sopimuksen allekirjoittamista tai sopimuskauden aikana.
- > Sopimusehtoihin voidaan kirjata selvitettäväksi mitä vaihtoehtoja tuotteiden kierrättämiselle tai uudelleenkäytölle on ja/tai millaisia vuokrausmalleja tai tuote-palveluna -malleja voidaan hyödyntää.
- > Kerää palautetta sopimuksen ja tarjouspyynnön onnistumisesta. Viesti aktiivisesti.
- > Tee yhteistyötä ja kehitä sopimuskauden aikana.

Kuinka huomioida laatu?

Kun hankkijana asetat vaatimuksia tai vertailuperusteita hankinnalle, älä tyydy vaatimaan vain kyseiseen hankintaan sovellettavien lakien vähimmäisvaatimuksia. Hyödynnä laatu- ja vastuullisuuskriteereitä joko vähimmäisvaatimuksena tai riittävällä laadullisella painotuksella (vähintään 30 %).

Sertifikaattien ja standardien käyttö on vapaaehtoista, mutta niiden avulla valmistajan tai toimittajan on helpompi todentaa lainmukaisuus ja vaadittujen kriteerien täytyminen. Standardisointi kehittyy jatkuvasti ja uusimpia standardisoinnin kohteita ovat esimerkiksi mikromuovien määrityksen testimenetelmästandardit sekä kiertotalouden standardisointi. Lue lisää tällä hetkellä tekstiilialalla käytettävistä standardeista Suomen Tekstiili ja Muoti Ry:n Tunnetko tärkeät tekstiilistandardit? -julkaisusta.

Koska markkinoilla on satoja ympäristömerkkejä, komissio on ehdottanut uutta sääntelyä ympäristöväittämille ja ympäristömerkkijärjestelmille toimintaympäristön yhdenmukaistamiseksi ja kuluttajansuojan edistämiseksi (direktiiviehdotus nimenomaisten ympäristöväitteiden perustelemisesta ja esittämisestä, ns. viherväitteitä koskeva direktiivi).

Tuotannon ja suunnittelun laatu: Laadukas tuote täyttää suunnittelijan ja tuotannon asettamat vaatimukset. Tulevaisuudessa ekosuunnitteluasetus määrittelee tekstiilituotteiden kestävyys, pitkäikäisyyden ja kierrätettävyyden sekä kierrätyskuitujen määrään liittyviä asioita. Tulevaisuudessa vaatimuksena voi olla, että tietyn prosenttiosuuden tiettyä tuoteryhmää koskevista tarjouskilpailumenettelyistä on täytettävä julkisia hankintoja koskevat ekosuunnitteluvaatimukset. Lisäksi digitaalinen tuotepassi voi antaa tietoa mm. alkuperästä, teknisistä yksityiskohdista ja ympäristövaikutuksista.

- > Jos hankitaan kierrätyskuitua tai uusia biopohjaisia materiaaleja sisältäviä tekstiilejä, niin laadun varmistamisen merkitys (esim. värien kesto, kuidun pesunkestävyys, haitalliset aineet) korostuvat. Näistä voi varmistua vaatimalla laatutestien tuloksia tai käyttämällä standardoituja ympäristömerkkejä.
- > Puolueettomat tekstiililaboratoriot testaavat tuotteiden laatutason ja soveltuvuuden käyttötarkoitukseensa. Testeillä voidaan varmistaa materiaalin käyttäytyminen ennakoitavissa olevissa käyttö- ja huoltotilanteissa.

Asiakaslaatu: Käyttäjälähtöinen näkökulma (istuvuus, esteettisyys, odotuksiin vastaaminen jne.)

- > Laadunvarmistuksessa voidaan kiinnittää huomiota myös esimerkiksi tuotteen käyttötarkoitukseen, oletettuun käyttöikäen, tuotteen ominaisuuksiin, hoito-ohjeisiin, huoltoon, korjaukseen sekä hävittämiseen.

Arvokeskeinen lähestymiskulma: vastuullisuus (ekologinen, sosiaalinen ja taloudellinen)

- > Elinkaarikustannusten ja -vaikutusten arviointi ja vertailu.
- > Design from Finland: Läpinäkyvyys ja vastuullisuus koko tuotantoketjussa. Yritys viestii julkisesti tuotantoketjunsä rakenteesta ja kotimaisuudesta sidosryhmilleen, ml. tuotantomaa. Lisäksi yritys on tietoinen sen toimittajiin liittyvistä riskeistä ja pyrkii minimoimaan näitä riskejä.

Helsingin kaupungin hankintaesimerkki: Omistus- ja vuokratyövaatteet pesulapalveluineen

Hankinnan kohde: Omistus- ja vuokratyövaatteet sekä vaatteiden pesulapalvelut

Hankinnan tavoite ja markkinakartoitus:

- › Kestävät, toimivat ja turvalliset työvaatteet. Lisätä ymmärrystä vastuullisuuden ja ilmastotavoitteiden toteutumisesta alalla. Hankinnan valmisteluvaiheessa arvioitiin työvaatteiden käyttövaiheeseen liittyviä elinkaarivaikutuksia.
- › Kilpailutusaika markkinakartoituksineen kesti n. 16 kuukautta. Markkinaa osallistettiin valmisteluun jo varhaisessa vaiheessa yleisellä keskustelutilaisuudella ja sitä varten toteutetulla ennakkokyselyllä, jolla kartoitettiin markkinan näkökulmasta keskeiset vastuullisuusteemat. Näitä olivat kemikaalien vähentäminen, tehdastarkastukset, kuljetukset ja jätehuolto. Vuoropuhelua jatkettiin yrityskohtaisilla keskusteluilla, joissa markkina arvioi potentiaalisten vastuullisuuskriteerien toteutuskelpoisuutta ja kustannusvaikutuksia. Elinkaarivaikutuksia tutkiva selvitys toteutettiin markkinakeskustelujen jälkeen ennen tarjouspyynnön julkaisemista.

Hankinnan kohteen vaatimuksia:

- › Sosiaalinen vastuullisuus ja tuotantoketju
- › Ympäristövaikutukset ja haitallisten kemikaalien vähentäminen
- › Kierrätys ja uusiokäyttö
- › Pesulapalveluita (sis. kokonaispalvelu) koskevat vastuullisuusvaatimukset

Vertailuperusteita:

- › Työvaatteiden ympäristövaikutusten huomioimiseksi ja vastuullisuuden edistämiseksi muodostettiin vaatimuksia osa-aluekohtaisiin palvelukuvauksiin, vastuullisuussuunnitelmiin sekä hankinnan kohteen kriteereihin. Omistukseen hankittavien työvaatteiden (osa-alueet 1 ja 2) osalta oli mahdollista saada pisteitä hinnan (70 %) lisäksi esimerkkikokonaisuuksien toiminnallisista tekijöistä (20 %) ja alle viikon toimitusajasta (10 %). Kokonaispalveluna hankittavissa Pakkalan tuotantolaitoksen työvaatteissa (osa-alue 3) hinnan (90 %) lisäksi pisteitä sai alle viikon toimitusajasta (10 %). Pesulapalvelut (osa-alue 4) arvioitiin halvimman hinnan perusteella.

Sopimusehdot:

- › Vastuullisuussuunnitelmissa tarjoajilta edellytettiin sitoutumista sopimuskauden aikaiseen kehitystyöhön. Suunnitelman edistymistä käydään läpi vuosittain. Tavoiteltiin sopimuskauden aikaista yhteistyötä työvaatteiden ja palvelutuotannon hiilijalanjäljen pienentämiseksi. Sopimuskauden aikana Palvelukeskus Helsingin on mahdollista hyödyntää elinkaarivaikutusten selvityksen yhteydessä kehitettyä laskentatyökalua ja arvioida hankinnan elinkaarisia hiilidioksidipäästöjä, vedenkulutusta ja kustannuksia.

Sakupe Oy:n hankintaesimerkki: Ympäristönäkökulmat siivoustekstiilien hankinnassa

Hankinnan kohde: Mikrokuituiset taso- ja lattiapyyhkeet Sakupe Oy:n asiakkaille

Hankinnan tavoite ja markkinakartoitus:

- › Kestävät, helppokäyttöiset sekä ergonomiset ja kevyet siivousvälineet. Kilpailutuksessa huomioidaan vastuullisuus ja ympäristökysymykset.
- › Kartoitetaan Suomen toimittajamarkkinoilta materiaalivaihtoehtoja. Potentiaalisille palveluntarjoajille mahdollisuus kommentoida tarjouksen sisältöä sekä esittää siihen kehityskohteita. Asiakkailta mahdollisuus osallistua hankinnan valmisteluun muun muassa vähimmäisvaatimusten ja koekäytön arvioinnin määrittelemisessä.

Hankinnan kohteen vaatimuksia:

- › Tarjottavilla tuotteilla tulee olla sopimuskauden alkaessa Joutsenmerkki tai tuotteiden tulee täyttää Joutsenmerkin vastaavat kriteerit dokumentoidusti, sekä kierrätysmateriaalit ja käyttäjälähtöisyys.

Vertailuperusteita:

- › Kokonaistaloudellinen edullisuus: Hinta 50 %
- › Kierrätysmateriaalin osuus tuotteissa 10 % (pisteitys 0–10 pistettä kierrätysprosentin mukaan: esim. 0 % = 0 p., 50 % = 5 p. ja 100 % = 10 p.)
- › Tuotteen laatu koepesun jälkeen: Materiaalin kesto ja värinpitävyys 10 %, tuotteen muodon pitävyys 5 %
- › Tuotteen toimivuus siivouksessa, joka arvioidaan koekäytön perusteella. Koekäyttö suoritettiin tilaan sopivalla menetelmällä toimittajan antaman ohjeistuksen ja koulutuksen mukaisesti: Käytön helppous 10 %, siivoustyön ergonomisuus ja keveys 15 %

Sopimusehdot:

- › Tarjoajalla tulee olla suomenkielinen asiakaspalvelu, joka on tavoitettavissa puhelimella tai sähköpostilla arkisin klo 9–15 välisenä ajankohtana.
- › Tarjottujen tuotteiden tulee kestää eri käyttökohteissa yleisimmin sairaalaympäristössä käytettävät pesu- ja desinfektioaineet normaalisti siivouksessa käytettävänä pitoisuuksina.
- › Sopimushintaan kuuluu tuotekoulutus, joka sisältää vähintään: käyttöönottokoulutuksen - paikan päällä tapahtuvan koulutuksen vähintään kaksi (2) kertaa vuodessa / sairaala, käyttöoppaat ja kuvalliset kostutusohjeet, sekä koulutusmateriaalien vapaan käytön.

Sosiaalisen vastuun edistäminen hankinnalla

HAASTE:

Sosiaalisen vastuullisuuden kannalta tekstiilien hankintakategoria on yksi kaikista ongelmallisimmista.

Tekstiilialan arvoketjut ovat usein pirstaleisia ja pitkiä. Sosiaaliseen vastuullisuuteen, mm. ihmisoikeuksien toteutumiseen sekä työntekijöiden oikeuksiin ja työolosuhteisiin, tulisi kiinnittää huomiota.

MITEN HANKIN KÄYTÄNNÖSSÄ?

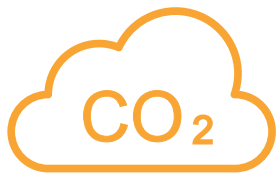
- > Kartoita ja analysoi riskimaat ja tee toimintasuunnitelma äkillisiin, tekstiiliketjua koskeviin, toimintaympäristön kriiseihin reagoimiseksi (esimerkiksi paikalliset sotilaalliset toimet, luonnonkatastrofit).
- > Hankinnan suunnittelussa ja oman työn tukena voi hyödyntää riskimaalistoja. Amfori BSCI (amfori.org) ja OECD (oecd.org) julkaisevat säännöllisesti riskimaalistoja.
- > Käytä hankinta- ja yhteistyösopimukseen liitettäviä toimintaperiaatteita (Code of Conduct). Selvitä onko yritys on sitoutunut esim. kunnioittamaan kansainvälisesti tunnistettuja ihmisoikeuksia, lapsityövoiman kieltö, työelämän oikeudet (esim. ILO), terveys ja turvallisuus jne.
- > Solmi mahdollisuuksien mukaan pitkäaikaisia kumppanuuksia ja seuraa kehitystä säännöllisesti esim. vuosittain. Toimitusketjun osalta seurataan sen läpinäkyvyyttä ja jäljitettävyyttä (keinoja mm. vuoropuhelu, itsearviointi, tarkastukset, toimisto- ja/tai tehdasauditoinnit jne.)
- > Mikäli poikkeuksia tulee ilmi, reagoi niihin mm. vaatimalla korjaavia toimenpiteitä (kirjaa nämä myös sopimukseen). Toimittaja ja tilaaja voivat tehdä yhteistyötä ongelman ratkaisemiseksi.

Tekstiilien hiilijalanjäljen pienentäminen

HAASTE:

Suomalaisen tekstiili- ja muotialan päästöistä lähes 90 prosenttia aiheutuu tekstiilikuitujen ja materiaalien tuotannosta (STJM 2021c).

Julkisten hankkijoiden ja yritysten kehitettävä yhteistyötä, jotta EU:n vastuullisuusvaatimukseen ja ohjaukseen voidaan vastata. Yhteistyö mahdollistaa vastuullisten hankintojen onnistumista.

MITEN HANKIN KÄYTÄNNÖSSÄ?

- > Keinona tekstiilien päästöjen vähentämiseen ovat tarpeenmukaiset (Fit for Purpose*) ja laadukkaat hankinnat, jotka myös mahdollistavat käyttöiän pidentämisen.
- > Huomioita on kiinnitettävä tekstiilimateriaalin ja tuotteiden hävikin vähentämiseen.
- > Tuotesuunnittelulla ja materiaalivalinnoilla voidaan vaikuttaa tekstiilituotteen elinkaarenaikaisiin päästöihin.
- > Jakeluautomaateilla voidaan vähentää vaatemääriä, sillä niissä tuotteet ovat suljetussa kierrossa ja vaatteiden määrää käyttäjällä on rajattu.
- > Hanki tekstiilejä vain tarpeeseen, ja uusia tekstiilejä vain jos olemassa olevia ei voi käyttää tai kohtuullisin kustannuksin muokata/korjata.
- > Aina kun käyttötarve mahdollistaa, hanki tekstiilejä, joissa käytetään öljypohjaisten synteettisten tekstiilikuitujen sijaan ilmastoystävällisempiä luonnonkuituja ja/tai joissa käytetään kierrätyskuituja tai uusia tekstiilikuituja (Fit for Purpose).
- > Puuvillan osalta vähähiilisyttä voidaan edistää valitsemalla luomupuuvillasta tuotettuja tekstiilejä.
- > Vähähiilisen hankinnan tekemistä tukee mm. hiilijalanjäljen laskeman vertailu. On tärkeää määritellä, mitkä tuotantoprosessin vaiheet tarkastelussa huomioidaan. Edellytetään validointia ja standardoidun hiilijalanjäljen laskentaperiaatteen käyttöä, esim. ISO 14067.
- > Pyydä toimittajalta sähkön alkuperätakuuta, joka todentaa vihreän sähkön.
- > Selvitä onko yrityksellä laatu- ja ympäristöjärjestelmää tai vaihtoehtoisesti millaisia tuotannon vähähiilisyysratkaisuja yrityksellä on käytössä.

VAARAN PAIKKA

Hiilijalanjäljen vertailu voi olla haastavaa, mikäli tarkastelun rajauksia ei ole määritelty yhteisesti.

Onko hankintayksikössänne riittävää osaamista vaikutusten vertailuun, jotta elinkaarikustannuksiltaan edullisimman vaihtoehdon valinta mahdollistuu? Arvioikaa tarvitsetteko hankinnan suunnittelun tueksi ulkopuolista asiantuntijuutta.

Ks. Lisätietoa kappale 4.

*Valitse materiaali käyttötarpeen ja arvojesi mukaan.

Kiertotalous ja luonnon monimuotoisuus

HAASTE:

EU:n tekstiilistrategian tavoitteena on saada tekstiilialalle systeeminen muutos neitseellisten raaka-aineiden tarpeen vähentämiseksi. Jatkuvan uuden tuotannon sijaan voidaan keskittyä olemassa olevien tekstiilien tehokkaampaan hyödyntämiseen, uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen, josta syntyy kierrätyskuituja tai muuhun käyttöön kelpaavia sivuvirtoja. Tämä tarkoittaa kiertotalouden periaatteiden soveltamista tekstiilien arvoketjuun.

Tekstiilialalla on suuri vaikutus luonnon monimuotoisuuteen ja vaikutukset korostuvat erityisesti raaka-aineiden tuotannossa ja käsittelyssä sekä silloin, kun materiaalit poistuvat käytöstä.

Monimuotoisuuden romahtaminen on riski, joka toteutuessaan voi johtaa kuitua tuottavien kasvien vähenemiseen sekä kustannusten nousuun.

MITEN HANKIN KÄYTÄNNÖSSÄ?

- > Pidennä tekstiilien käyttöikä materiaalivalinnoilla, huomioimalla pesutarve ja pesunkestävyys sekä edellyttämällä korjattavuutta, kestävyyttä ja kierrätettävyyttä aina kun se on mahdollista.
- > Elinkaarikustannuslaskenta ja -vaikutuksien arviointi auttavat tekemään kokonaiskustannusten ja ympäristön kannalta parempia valintoja.
- > Pyydä tarjoajalta tieto, kuinka suuri osa tekstiileistä on valmistettu kierrätetystä kuidusta (painoprosentteina).
- > Osallistamalla markkinavuoropuheluun eri sidosryhmiä suunnittelijoista, tuotteen käyttäjiin ja kierrätysratkaisujen tarjoajiin, voidaan kartoittaa käyttö- ja kehitystarpeita ja edesauttaa, että tuote suunnitellaan alusta lähtien vastuulliseksi ja sille on olemassa kierrätysratkaisu.
- > Aina kun käyttötarve mahdollistaa (Fit for Purpose), hanki ekologisia tekstiilikuituja tai sertifioitua luomukuitua. (Määrittele painoprosentti markkinatarjonnan perusteella).
- > Selluloosapohjaisissa kuduissa on tärkeää varmistaa, että puumassa on kestävästi hoidetusta metsästä, joka voidaan todentaa sertifikaatilla (esim. FSC-ympäristösertifikaatti).
- > Suosi ympäristömerkkejä, kuten EU-ympäristömerkki, GOTS (Global Organic Textile Standard) ja GRS (Global Recycled Standard), joissa asetetaan vaatimuksia kierrätettävyydelle, tuotantotavoille jne. Useat vastuullisuusstandardit edistävät biodiversiteetin suojelua, sillä vaatimukset esimerkiksi luonnonmukaisesta viljelystä vähentävät ekosysteemien kemikaalikuormitusta.
- > Tutustu raporttiin: Näkökulmia kierrätysmateriaalin hyödyntämisestä julkisissa hyvinvointialan tekstiilihankinnoissa, Turun ammattikorkeakoulun raportteja 292

Uudet vastuulliset tekstiilimateriaalit

HAASTE:

Tulevaisuudessa tarvitsemme vastuullisempia tuotantomenetelmiä ja materiaaleja koko tekstiiliketjun osalta.

Uudet kotimaiset ja pohjoismaiset materiaali-innovaatiot luovat uutta vastuullisempaa liiketoimintaa.

MITEN HANKIN KÄYTÄNNÖSSÄ?

- > Kun olet hankkimassa tekstiilejä, julkaise ennakoilmoitus ja järjestä markkinavuoropuhelu, jossa mukana materiaalien tuotekehittäjiä, tutkimuslaitoksia ja loppukäyttäjiä. Kerro, että haluatte löytää kestävämpiä materiaalivaihtoehtoja tuotteille.
- > Korvaavan materiaalin tulee täyttää käyttökohteen edellyttämät laatuvaatimukset. Pohdi, mitkä laatuvaatimukset ovat olennaisimmat.
- > Julkisen hankkijan on hyvä olla tietoinen tulevaisuuden vastuullisista kuituraaka-aineista esim. puusellu ja jätteiden sivuvirtojen hyödyntäminen. Lue lisää Suomen Tekstiili ja Muoti ry:n raportista (2023): Ekologiset tekstiilikuidut Suomesta.
- > Haluatko kehittää ratkaisua tarpeisiisi yhdessä yritysten kanssa? Hyödynnä innovatiivisen hankinnan menettelyitä, kuten neuvottelumenettelyä tai innovaatiokumppanuutta. Tutustu KEINOn Tulevaisuuden tekstiilihankinnat – kehittäjäryhmän toimintaan.

Kotimaisten tekstiilien hankinta huoltovarmuuden turvaamiseksi

HAASTE:

Tekstiilien raaka-aineiden tuotanto sekä tekstiilien valmistus on keskittynyt Suomen rajojen ulkopuolelle, mm. Aasiaan ja Amerikkaan.

Kriisitilanteissa meillä tulisi olla omaa tuotantoa turvaamaan esimerkiksi terveydenhuollon sekä puolustus- ja pelastustoimen tekstiilien saatavuus.

MITEN HANKIN KÄYTÄNNÖSSÄ?

- > Huoltovarmuus tai kotimaisuus ei ole sallittu valintaperuste julkisissa kilpailutuksissa.
- > Käytä vähimmäisvaatimuksia tai vertailuperusteita, jotka parantavat kotimaisten toimittajien kilpailukykyä, kuten tekstiilituotteiden vastuullisuutta, uusia innovatiivisia materiaaleja ja korjattavuutta.
- > Katso keinoja huoltovarmuuden ja kotimaisuutta tukevista vaatimuksista [liitteestä 2](#).

VAARAN PAIKKA

Hankintalain mukaan kaikkia on kohdeltava syrjimättömästi ja tasapuolisesti, jolloin valmistusmaa ei ole sallittu vaatimus.

Mikromuovikuormituksen minimoiminen ympäristöön

HAASTE:

Vaateissa käytetyistä kuduista n. 60 prosenttia on synteettisiä, pääasiassa polyesteriä. (EEA ETC/CE 2022)

Synteettisistä tekokuiduista valmistettujen tekstiilien pesusta syntyy Suomessa mikromuovipäästöjä arviolta 5–289 tonnia vuodessa. (STJM 2020)

MITEN HANKIN KÄYTÄNNÖSSÄ?

- › Fit for Purpose -toimintamallin mukaisesti arvioidaan ekologisten ja luonnonkuitujen vaatimusten asettamista hankinnalle.
- › Synteettisten tekokuiduista valmistettujen kankaiden suurimmat mikromuovipäästöt syntyvät 5–10 ensimmäisen pesun aikana. Päästöihin voidaan vaikuttaa esim. selvittämällä toimittajalta vastuullisia toimintamalleja, kuten valmistusvaiheen mikromuovipäästöjen pienentämismenetelmiä ja esipesua (EEA 2023b).
- › Edellytä pesupalvelun tuottajalta vastuullisia toimintatapoja.
- › Tee yhteistyötä tekstiilivalmistajien ja kierrätystoimijoiden kanssa mikromuovipäästöjen ennaltaehkäisemiseksi ja tekstiilijätteen hallinnoimiseksi.
- › Keskustele toimittajan kanssa kuinka tuotteet voidaan kierrättää käytön jälkeen.

Haitallisten kemikaalien huomioiminen tekstiilihankinnoissa

HAASTE:

Kaikista maailmassa tuotetuista kemikaaleista arviolta 25 % käytetään tekstiileihin. (STJM 2016)

Tekstiilien valmistusprosessin eri vaiheissa käytetään tarkoituksellisesti monia eri kemikaaleja tiettyjen ominaisuuksien antamiseksi tuotteelle (esim. estämään homeen kasvu tai antamaan vaatteelle tietty väri).

Työntekijät ja kuluttajat voivat altistua tekstiilien kemikaaleille. Osa kemikaaleista on terveydelle ja ympäristölle haitallisia tai vaarallisia.

Tekstiileissä käytetyt kemikaalit haittaavat tai voivat estää tekstiilikuidun uusiokäytön, jos tekstiileissä käytettyjä kemikaaleja ei tiedetä tai aiemmin markkinoilla olevat kemikaalit on luokiteltu haitallisiksi tai kiellettäviksi.

MITEN HANKIN KÄYTÄNNÖSSÄ?

- > Aloita tekstiilien käyttötarpeen ja toiminnallisten ominaisuuksien määrittelyllä, sillä ne vaikuttavat myös käytettäviin kemikaaleihin (Fit for Purpose).
- > Yksi tapa on edellyttää valmistajalta ympäristömerkkejä ja/tai standardeja, joissa asetetaan vaatimuksia kemikaalien käytöstä (esim. EU-ympäristömerkki, Joutsenmerkki, Oekotex)
- > Selvitä voiko palveluntarjoaja käyttää tekstiilihuollon pesuissa ja/tai uudelleen käsittelyissä ympäristömerkittyjä pesu- ja käsittelyaineita.
- > Selvitä, ovatko myrkyttömät ja biohajoavat väriaineet mahdollisia.
- > Erityistä huolta aiheuttavia aineita (SVHC) koskee REACH-asetus. Tarjottu tuote ei saa sisältää SVHC-aineita yli 0,1 painoprosenttia. SVHC-aineiksi tunnistetut aineet löytyvät EU:n kandidaattilistalta. Toimittajan on ilmoitettava tuotteessa olevat ehdokasluettelon aineet.
- > Pyydettyessä toimittajan on pystyttävä todentamaan vaatimustenmukaisuus standardin (ISO 17025) mukaisilla testiraporteilla.

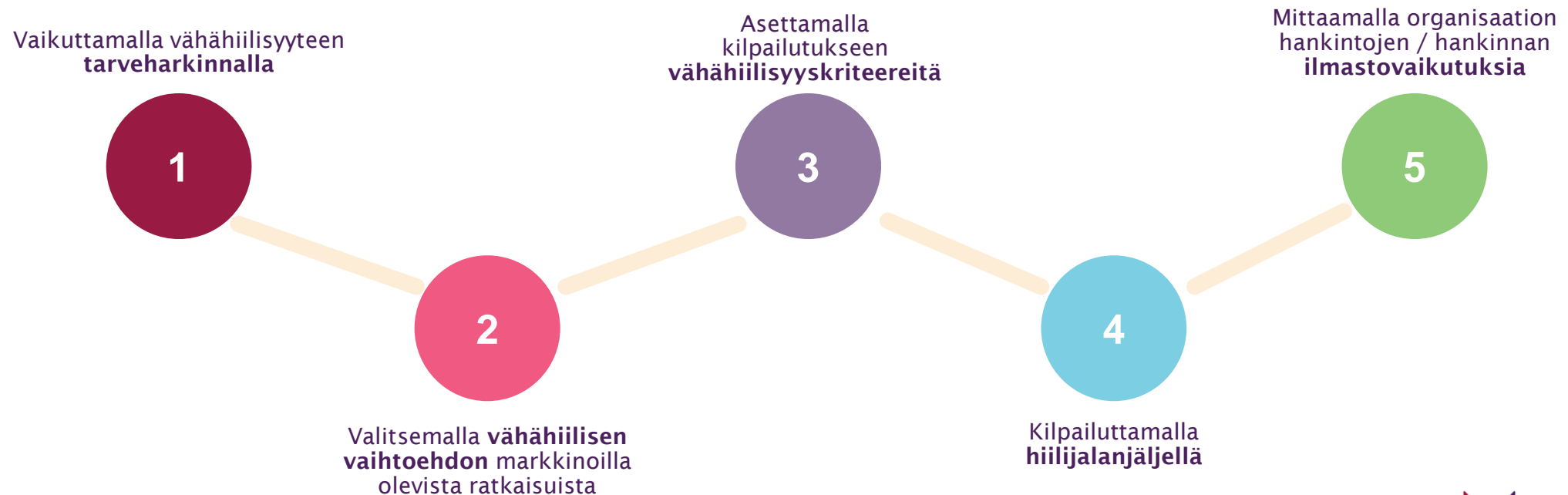

4. Ympäristö- ja hiilijalanjälki sekä elinkaarikustannuslaskenta

Hiilijalanjäljen soveltaminen julkisissa hankinnoissa

Hankintalain mukaisesti tuotteelle tai palvelulle asetetut hiilijalanjälkivaatimukset eivät saa suosia vain yhtä tarjoajaa. Lisäksi tuotteiden ja palveluiden hiilijalanjäljen tasapuolinen ja läpinäkyvä vertailtavuus on tärkeää. Vaaditun hiilijalanjälkilaskennan tuloksen tulee perustua yleisesti hyväksytyyn laskentamalliin. Vähähiilisuuden tai hiilijalanjäljen vaatimuksen tulee lisäksi liittyä aina hankinnan kohteeseen. Nämä vaatimukset eivät kuitenkaan tarkoita, että kriteerien tarvitsisi olla sellaiset, että kaikkien potentiaalisten tarjoajien tulee pystyä täyttämään asetettava vaatimus. (Canemure 2022)

Hankkija voi hyödyntää hiilijalanjälkeä:

Lisätietoa vastuullisuutta tukevista työkaluista

Ympäristöjalanjälki (PEF, Product Environmental Footprint) -menetelmä syntyi tarpeesta yhtenäistää tuotteen hiilijalanjäljen laskentamenetelmiä, jotta voidaan tuottaa luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa tuotteiden kasvihuonekaasupäästöistä julkisille hankkijoille. PEF tukee ympäristötiedon tuottamista osana hankintoja.

Toimittajalta voi pyytää PEF-menetelmässä määriteltyjä lähtötietoja joko ympäristöjalanjäljen laskentaa tai hiilijalanjäljen laskentaa varten, ja käyttää vertailuperusteena kilpailuttamisessa. PEF-menetelmää on kehitetty asusteille ja jalkineille, mutta työ on vielä kesken ja tarvitaan lisää kokemuksia sen soveltuvuudesta julkisiin hankintoihin.

Ympäristöseloste (EPD, Environmental Product Declaration) mittaa koko vaateen elinkaaren aikaiset päästöt aina materiaalikuidun valmistuksesta valmiin kankaan valmistukseen, tuotteen rakenteeseen, tuotantoon ja kuljetukseen saakka. Menetelmä pohjautuu kansainväliseen ISO 14025 standardiin.

Standardoitu EPD-mittaaminen verifioidaan kolmannen osapuolen toimesta ja mittaaminen tapahtuu aina samalla tavalla, jolloin vertailu tuotteiden välillä on mahdollista. Julkisen hankkijan on hyvä selvittää toimittajalta, onko tuotteelle EPD-ympäristöselostetta. Selosteita löytyy tällä hetkellä eniten kansainvälisistä tietokannoista ja vaatevalmistajilta.

Elinkaarikustannuslaskennalla (LCC, Life Cycle Costing) voidaan arvioida tekstiilituotteiden omistamiseen (ja mahdollisesti joihinkin ulkoisiin ympäristövaikutuksiin) liittyvät kokonaiskustannukset. Se on keino tehdä tehokkaita pitkän aikavälin investointeja koskevia päätöksiä, koska tietyt kustannusnäkökohdat eivät välttämättä ole päätöksentekijälle välittömästi ilmeisiä. Toisinaan vaaditaan esimerkiksi suurempaa alkuinvestointia, jotta saavutetaan alhaisemmat elinkaarikustannukset, kestävämpiä tuotteita, joilla on pidempi elinkaari, ja alhaisemmat korjauskustannukset.

Kun ulkoiset kustannukset otetaan huomioon, elinkaarikustannuslaskenta on erityisen merkittävä paremman ympäristötehokkuuden saavuttamisen kannalta.

Tekstiilituoteryhmää koskevissa **EU:n ympäristöä säästävien julkisten hankintojen kriteereissä** käsitellään useita tekstiilituotteiden suunnittelua ja erittelyä koskevia näkökohtia. Niiden avulla voidaan vähentää tuotteiden pesuun, huoltoon ja käytöstä poistoon liittyviä elinkaarikustannuksia, kun ne otetaan huolellisesti huomioon hankintavaiheessa. (www.green.business.ec.europa.eu)

5. Liitteet

Huomioi ainakin nämä tekstiilihankintojen suunnittelussa

1

Markkinakartoituksella varmistat, että asetettavat tavoitteet ovat riittävän kunnianhimoisia, mutta myös toteuttamiskelpoisia.

Arvioi kokonaistaloudellista edullisuutta ensisijaisesti laatuun, ei yksin hintaan perustuen.

2

Käytä **sosiaalisen vastuullisuuden vaatimuksia**, kuten kansallisen Code of Conduct -sopimusehtoja tai organisaation omia vastaavia sosiaalisen vastuullisuuden vähimmäisvaatimuksia.

3

Suosi **kierrätyskuituja tai vastuullisia tekstiilikuituja**, mikäli markkinat mahdollistavat sen ja ne täyttävät asetetut laatukriteerit ja/tai vastaavat tarpeeseen.

→Vähentää merkittävästi ympäristövaikutuksia, jotka liittyvät tekstiilien raaka-aineiden ja neitseellisen materiaalin tuotantoon

4

Tavoittele tekstiileille **pidempää käyttöikää** esimerkiksi laatua, kestävyyttä ja korjattavuutta koskevin vaatimuksin.

→Vähentää tekstiilien kulutusta ja tuotantoa, ja on tilaajalle kokonaistaloudellisesti edullisempää.

5

Toimiva **tekstiilihuolto, korjaus- ja pesulapalvelut**.

→ Pienempi energian, veden ja pesuaineiden käyttö, tekstiilituotteen käyttöiän pidentäminen.

Keinoja huoltovarmuuden ja kotimaisuuden tukemiseen

Kotimaisten tekstiilien hankinta huoltovarmuuden turvaamiseksi

Valmiuden parantaminen tuotantovaraussopimuksilla	Julkinen hankkija suosii pitkäaikaisia sopimuksilla (Tuotantovaraussopimus) jossa sitoudutaan säännöllisiin ostoihin. Näin voidaan tukea yrityksen kykyä ylläpitää valmiutta vastata kriiseihin. Jatkuva tilaus kannustaa yritystä myös omatoimiselle varautumiselle.
Kotimaisuuden ja lähialue-tuotannon arvostaminen julkisissa hankinnoissa	Riskit huoltovarmuuden kannalta ovat ratkaisevasti pienemmät sekä kotimaan että Suomen lähialueen tuotannossa. Perinteisen hintavertailun sijaan tuotteen hankintakustannuksessa tulisi huomioida hankinnan kokonaistaloudelliset vaikutukset. Yhteiskunnallisessa tarkastelussa otetaan huomioon mm. työllisyysvaikutukset, ansiotuloverot sekä yritysten tuloverot.

Ympäristöasiat ja ekologisuus huoltovarmuudessa

Materiaalien kierrätys ja monikäyttöiset tuotteet varautumisen tukena	Tulevaisuudessa materiaalien kierrätys ja monikäyttöiset tuotteet voivat helpottaa toimialan varautumista. Tilaaajien ja toimittajien hyvällä yhteistyöllä voidaan hakea ratkaisuja materiaalien kierrätykseen. Julkisen hankkijan tulisi jo hankinnan suunnitteluvaiheessa käydä vuoropuhelua alan toimijoiden kanssa. Suomessa valmistettavat erilaiset bio- ja kierrätyspohjaiset tekstiilikuidut ovat osa tekstiiliteollisuuden ja siihen liittyvän varautumisen tulevaisuutta. Innovatiivisia ratkaisuja voi hankkia myös tuotekehitysyhteistyön keinoin. Tilaaaja ja toimittaja muodostavat innovaatiokumppanuuden, jossa kehitetään tilaajan tarvetta vastaavaa ratkaisua jollaista markkinoilta ei vielä löydy.
Arvoketjun puutteellisten osien kehitys Suomessa	Bio- ja kierrätyskuitujen arvoketju on Suomessa tällä hetkellä puutteellinen etenkin kankaan kutomisen ja langan kehräyksen osalta. Siksi yhteistyö tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa sekä resurssit TKI-toimintaan, sekä mahdollisesti lainsäädännön muutokset huoltovarmuuden sallimiseksi julkisten hankintojen kriteerinä ovat olennaisia.

6. Lähteet ja lisätiedot

Lisätietoa sovellettavista oppaista, kriteereistä ja esimerkeistä julkiselle hankkijalle

Hankintakriteerit:

- > [EU: Green Public Procurement Criteria for Textiles](#)
- > [Joutsenmerkki: Kriteerit vaatteille ja tekstiileille](#)
- > [KEINO: Haitallisen aineiden vähentäminen varhaiskasvatuksen hankinnoissa green deal, tekstiilien tuoteryhmä](#)
- > [Motiva: Kriteeripankki](#)
- > [Upphandlingsmyndigheten: Sustainability criteria for textiles](#)

Oppaat ja muu tukimateriaali:

- > [Amfori: Riskimaalistaus 2022](#)
- > [ECHA: Lainsäädäntö](#)
- > [Ekokumppanit: Tekstiilien hankintaopas](#)
- > [Finwatch: Kaalimaan vartijat 2. Sertifiointi- ja auditointijärjestelmien laatua tarkasteleva seurantaraportti](#)
- > [Hankinta-Suomi: Julkiset hankinnat vaikuttavimmiksi](#)
- > [HEUNI: Työperäinen hyväksikäyttö ja julkiset hankinnat – Opas riskien huomioimiseen Suomessa](#)
- > [Joutsenmerkki: Opas ympäristömerkeistä julkisissa hankinnoissa](#)
- > [Joutsenmerkki: Ympäristömerkkien ABC Reilu kauppa ry: Kohti vastuullisia tekstiilihankintoja – Opas sosiaalisen oikeudenmukaisuuden huomioimiseen](#)
- > [KEINO: Hankintaopas tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeille](#)
- > [KEINO: Hyvinvointialueiden hankinnat – Suuntaviivoja sosiaali- ja terveyssektorin vastuullisten hankintojen suunnitteluun](#)
- > [KEINO: Kemikaalit julkisissa hankinnoissa –koulutus](#)
- > [KEINO: Markkinakartoitus-opas](#)
- > [KEINO: Materiaalipankki](#)
- > [KEINO: Mikä on innovatiivinen hankinta?](#)
- > [KEINO: Tulevaisuuden tekstiilihankinnat –kehittäjäryhmä](#)

- > [KEINO: Vähähiilisten hankintojen pelikirja](#)
- > [KEINO: Vähähiilisyyspotentiaalituotekortit, tavarahankinnat](#)
- > [Nordic Council of Ministers: Greener textiles in hospitals – Guide to green procurement in the healthcare sector](#)
- > [Nordic Council of Ministers: Mapping Sustainable Textile Initiatives in the Nordic Countries](#)
- > [OECD: Riskimaalistaus 2023](#)
- > [Reilu kauppa ry: Kohti vastuullisia tekstiilihankintoja – Opas sosiaalisen oikeudenmukaisuuden huomioimiseen julkisissa hankinnoissa](#)
- > [STJM: Ekologiset tekstiilikuidut Suomesta](#)
- > [STJM: Hiilineutraali tekstiiliala 2035 -sitoumus](#)
- > [STJM: Tekstiilikuituopas](#)
- > [SYKE: Elinkaariarviointi LCA](#)
- > [SYKE: Tuotteiden ympäristöjalanjälkimenetelmä PEF – Käyttö julkisten hankintojen ilmastovaikutusten arvioinnissa](#)
- > [SYKE: Vähähiiliset julkiset hankinnat – Keinoja ja mahdollisuuksia päästövähennyksiin](#)
- > [Tampereen ammattikorkeakoulu. Tekstiililaboratoriopalvelut](#)
- > [Tukes: Tekstiilien, nahkatuotteiden ja jalkineiden kemikaalit](#)
- > [Turun ammattikorkeakoulu: Kemikaaliviisaat julkiset hankinnat – opas kunnille](#)
- > [Turun ammattikorkeakoulun raportteja 292. Näkökulmia kierrätysmateriaalin hyödyntämisestä julkisissa hyvinvointialan tekstiilihankinnoissa](#)
- > [VM: Hankintayksiköille laaditut vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteet](#)
- > [VTT: Opas julkisten hankintojen vaikutusten ja vaikuttavuuden ennakoarviointiin ja mittaamiseen julkisissa hankinnoissa](#)

Hankintaesimerkit:

- > [Helsingin kaupunki: Palvelukeskus Helsingin toiminnassaan käyttämät omistus- ja vuokratyövaatteet sekä vaatteiden pesupalvelut](#)
- > [Sakupe Oy: Ympäristönäkökulmat siivoustekstiilien hankinnassa \(ei julkaistu\)](#)

Lähteet ja lisätietoa 1/2

- > BioColour: [Biovärit – väripaletti biopohjaisille väriaineille ja pigmenteille \(biocolour.fi\)](https://biocolour.fi)
- > [Canemure 2022: Hiilijalanjäljen soveltaminen julkisissa hankinnoissa](#)
- > ECOS 2021: [Durable, repairable and mainstream – How ecodesign can make our textiles circular \(pdf\) \(europa.eu\)](#)
- > EEA 2023a: [Briefing. Textiles in Europe's circular economy. \(Europa.eu\) Published 19 Nov 2018, last modified 15 Feb 2023](#)
- > EEA 2023b: [Briefing: Microplastics from textiles: towards a circular economy for textiles in Europe \(Europa.eu\) Published 10 Feb 2022, last modified 10 Feb 2023](#)
- > EEA 2023: [Briefing: Textiles and the environment: the role of design in Europe's circular economy \(Europa.eu\) Published 10 Feb 2022, last modified 07 Feb 2023](#)
- > EEA ETC/CE (European Environment Agency, European Topic Centre on Circular Economy and Resource Use) 2022: [Microplastic pollution from textile consumption in Europe \(pdf\)](#)
- > Ellen MacArthur Foundation 2017: [A New Textiles Economy: Redesigning fashion's future.pdf \(thirdlight.com\) \(pdf\)](#)
- > EPRS (European Parliamentary Research Service) 2022: [Briefing, Textiles and the environment \(pdf\)](#)
- > EU:n neuvosto 2023: [Ekologista suunnittelua koskeva asetustenvahvistus: neuvoston kanta vahvistettu \(Europa.eu\)](#)
- > Eunomia Research & Consulting Ltd 2022: [Understanding the PEFCR for Apparel and Footwear. The Role of PEF in Policy. Report for European Environmental Bureau \(EEB\) \(pdf\)](#)
- > Euroopan komissio 2021: [COM\(2021\) 709 final. Ehdotus. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetustenvahvistus jätteen siirrosta sekä asetusten \(EU\) N:o 1257/2013 ja \(EU\) 2020/1056 muuttamisesta \(Europa.eu\)](#)
- > Euroopan komissio 2022a: [COM\(2022\) 140 final. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Kestävästä tuotteista normi \(Europa.eu\)](#)
- > Euroopan komissio 2022b: [COM\(2022\) 141 final. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Kestäviä ja kiertotalouteen perustuvia tekstiilejä koskeva EU:n strategia \(Europa.eu\)](#)
- > Euroopan komissio 2022c: [COM\(2022\) 453 final. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetustenvahvistus pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kieltämisestä unionin markkinoilla \(Europa.eu\)](#)
- > Euroopan komissio 2023a: [Tekstiilimerkintöjä koskevat säännöt \(tarkistaminen\) \(Europa.eu\)](#)
- > Euroopan komissio 2023b: [COM\(2023\) 420 final. Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Directive 2008/98/EC on waste \(Europa.eu\)](#)
- > Euroopan parlamentti 2020: [The impact of textile production and waste on the environment \(infographics\), \(Europa.eu\) Created 29.12.2020, updated 5.6.2023](#)
- > Euroopan parlamentti 2023a: [Lehdistötiedote. Uusi laki yritysvastuun laajentamisesta, \(Europa.eu\) 01/06/2023](#)
- > European Commission: [Environmental Footprint methods \(Europa.eu\)](#)
- > European Commission: [Green claims \(Europa.eu\)](#)
- > European Commission (2023): [Circular economy for textiles: taking responsibility to reduce, reuse and recycle textile waste and boosting markets for used textiles \(Europa.eu\) 5 July 2023](#)
- > European Parliament: Textiles and the environment – Briefing, 3.5.2022, [Textiles and the environment \(pdf\)](#)

Lähteet ja lisätietoa 2/2

- > Finnwatch: [Mitä pikamuodin jälkeen? Oikeudenmukainen ekologinen siirtymä vaate- ja tekstiiliteollisuudessa. 2/22](#) (pdf)
- > Gaia ja STJM 2020: [Hiilineutraali tekstiiliala -tiekartta. Loppuraportti.](#) (pdf)
- > Gråsten, E. et al. 2023: [Huoltovarmuuden vahvistaminen vaatii yhteistyötä sekä kannustimia yrityksille ja julkisille toimijoille](#) (pdf) PTT Policy Brief 1/2023
- > Gråsten, E. et al, 2023: [Kriisit haastavat huoltovarmuuden – tarkastelussa tekstiili- ja vaateteollisuus](#), (pdf) PTT raportteja 284, PTT Helsinki 2023
- > Hansel 2023: Hilma-raportti (ei julkinen)
- > Kamppuri, T., Kallio, K., Mäkelä, S-M., & Harlin, A., 2021: [Finland as a forerunner in sustainable and knowledge-based textile industry - Roadmap for 2035](#) (pdf) VTT Technical Research Centre of Finland. VTT Research Report No. VTT-R-00684-21
- > Kokonat Oy 2021: [Mitä pandemiasta opittiin? Huoltovarmuusorganisaatio, tekstiili- ja varustetoimikunta, jäsenyritysten tärkeimmät opit koronapandemian ajalta](#) (pdf)
- > [Komission suositus \(EU\) 2021/2279, annettu 15 päivänä joulukuuta 2021, ympäristöjalanjälkeä koskevien menetelmien käyttämisestä tuotteiden ja organisaatioiden elinkaaren ympäristötehokkuuden mittaamiseen ja siitä tiedottamiseen](#) (pdf)
- > McKinsey & Company 2020: [Biodiversity: The next frontier in sustainable fashion](#) (mckinsey.com) July 23, 2020
- > Owl Group Oy 2022: [Tekstiili- ja muotialan kasvun paikat. Selvitysraportti.](#) (pdf)
- > Pantsar, Mari: [Elinkeinoelämä ja luonnon monimuotoisuus. Missä mennään ja mitä tarvitaan?](#) (pdf) Ympäristöministeriön julkaisuja 2023:6
- > STJM 2016: [Vastuullisuuskäsikirja](#) (pdf)
- > STJM 2020: [Uutta tietoa tekstiilien mikromuovipäästöistä Suomessa](#) (stjm.fi) 3.4.2020
- > STJM 2021a: [Ekologisia tekstiilikuituja Suomesta – missä mennään tällä hetkellä?](#) (stjm.fi) 16.6.2021
- > STJM 2021: [Tekstiilien suljetun kierron arvoketju – mistä on kyse ja miten siihen päästään Suomessa?](#) (stjm.fi) 25.11.2021
- > STJM 2021c: [Suomalaisen tekstiili- ja muotialan globaalit ilmastovaikutukset](#) (pdf), joulukuu 2021
- > STJM 2022: [Tunnetko tärkeät tekstiilistandardit?](#) (pdf)
- > SYKE 2022: [Tuotesuunnittelu](#) (ymparisto.fi). Julkaistu 20.4.2022 / Päivitetty 8.5.2023
- > [Telaketju -yhteistyöverkosto](#) (turkuamk.fi)
- > Textile Exchange 2021: [Biodiversity Insights Report](#) (pdf)
- > Textile Exchange 2022: [Preferred Fiber And Materials Market Report](#) (pdf)
- > UNEP 2023: [Sustainability and Circularity in the Textile Value Chain - A Global Roadmap](#) (pdf)
- > Valtioneuvosto 2021: [Uusi suunta : Ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi](#) (valtioneuvosto.fi)
- > WRAP (The Waste and Resources Action Programme): [Textiles – Sustainable fashion and textiles](#) (wrap.org)
- > Ympäristöministeriö 2022: [Kansallinen kemikaaliohjelma 2022 - 2035](#)
- > Ympäristöministeriö 2021: [Kiertotalous vähähiilisyiden edistäjänä ja luonnon monimuotoisuuden turvaajana](#) (valtioneuvosto.fi)

Opas on toteutettu yhteistyössä Suomen Tekstiili ja Muoti ry:n kanssa.

Oppaan laatimiseen ovat osallistuneet Jenni Rovio, Susanna Suomalainen, Suvi Salmela, Sini Marttinen ja Jenni Marsio Motiva Services Oy:stä.

@MotivaOy

www.motiva.fi